

Research Paper

Explaining China's Geostrategic Perception to the Surrounding Area (case study: South China Sea)

Alireza Mehrabi¹, Ghasem Abbasian^{*2}

1. Associate Professor of Political Geography, Shahid Beheshti University, Tehran, Iran
2. Ph.D student of Political Geography, Shahid Beheshti University, Tehran, Iran

ARTICLE INFO

Abstract

PP: 381-392

Use your device to scan and
read the article online

Keywords:

*Geostrategic, South China
Sea, Multilateralism,
Peripheral Diplomacy*

China is considered a powerful country in the international system and an active member in shaping global scenarios. On the other hand, as an active player in the maritime domain of East Asia, China seeks to solidify its strategic position in ensuring regional security in the water and sea areas, relying on its own capabilities. Focusing on the South China Sea and its energy resources, this maritime area holds a significant geostrategic position that may attract the interest of other global powers. The South China Sea is a semi-enclosed sea bordered by China (including Taiwan), Vietnam, the Philippines, Malaysia, and Brunei. The waters of this enclosed sea have long been a source of disputes among neighboring countries. Countries surrounding China in the South China Sea, particularly Southeast Asian powers, perceive China as a threat in their vicinity. The current research aims to analyze the factors influencing China's geostrategic perception of the South China Sea. The findings of this research indicate that due to the importance and significant geostrategic and geoeconomic position of the South China Sea, coupled with historical competition and conflicts among different countries, regional conditions and developments are evolving towards multilateralism and a focus on peripheral diplomacy. Eliminating the perception of China as a threat lays the groundwork for achieving regional stability through economic interaction and preventing the emergence of geopolitical challenges in the South China Sea.

Citation: Mehrabi, A R., Abbasian, Gh. (2024). **Explaining China's Geostrategic Perception to the Surrounding Area (case study: South China Sea)**, *Geography(Regional Planning)*, 13 (Special Issue 1), 381-392.

DOI: 10.22034/jgeoq.2024.374710.3965

* **Corresponding author:** Ghasem Abbasian, **Email:** g_abbasianfard@sbu.ac.ir

Copyright © 2024 The Authors. Published by Qeshm Institute. This is an open access article under the CC BY license (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>).

Extended Abstract

Introduction

Geostrategic perceptions represent the serious conflict among global powers to maximize their gains from available resources, encompassing the rivalries of emerging powers like China. In the vast geostrategic region of the Pacific, powerful countries engage in geopolitical and geostrategic cooperation, competition, and significant challenges. China, with its historical and civilizational legacy, holds a prominent position in the Pacific, leveraging its capacity for regional and global influence. Contemporary strategies focus on economic development under a stable environment, facilitating China's peaceful rise. However, territorial disputes, especially in the South and East China Seas, and China's growing power in East Asia have intensified tensions with neighboring countries. The geopolitical significance of islands and natural resources in the South China Sea, along with China's extensive resource exploitation, has escalated disputes, with the U.S. positioning itself as a claimant. This paper examines China's geostrategic perceptions in the South China Sea, focusing on factors influencing these perceptions and their implications. The central research question is: "What are the key factors affecting China's geostrategic perceptions of the South China Sea?" Sub-questions address the influence of competitors on China's perceptions. Exploratory analysis aims to answer these questions.

Methodology

This study employs a descriptive-analytical method, relying on documentary and library sources, to examine the most significant factor influencing China's geostrategic perceptions in the South China Sea. In this context, four influencing factors are considered: strategic culture, economic interests (energy security), political (diplomatic) factors, and security components.

Results and Discussion

Until the early 2000s, China's naval strategic focus was primarily on the Western Pacific. However, since 2003, the country has expanded its naval fleet to other regions of the world. Currently, China's maritime strategy

centers on distant sea presence and securing economic interests, with the goal of transforming economic influence into political and military power. As an emerging power, China is consolidating its position in strategic maritime areas, with maritime transport security, particularly energy supply, being of significant importance, as over 80% of its oil is transported by sea. The South China Sea serves as a crucial platform for China to become a major naval power, playing a vital role in its security and economic interests. Ongoing tensions in this sea, including those in the Malacca Strait, are escalating due to geopolitical and economic rivalries. These tensions have also led to the development of the Maritime Silk Road strategy and the strengthening of relationships with both regional and global powers. The surrounding countries of the South China Sea, due to economic dependencies and defense cooperation with global powers, are moving towards strategic diversification, while the United States is countering China's influence to maintain regional security order.

Conclusion

As an emerging major power with extensive maritime borders in the South China Sea, China has historically claimed ownership over large portions of these waters, influenced by historical factors and significant energy resources in the region. In contrast, neighboring countries and other rivals reject China's claims and have worked to curb Beijing's territorial ambitions, leading to open competition between the United States and China in the region. The presence of major powers in the South China Sea limits China's maneuverability, potentially causing regional instability and the emergence of a bipolar dynamic. To counteract this, China seeks to prevent the South China Sea from becoming a focal point of conflict by pursuing a peaceful diplomacy strategy. This involves creating a stable international environment conducive to economic growth through cooperation. China's approach includes diplomatic engagement, demonstrated by agreements on non-traditional security issues, the Southeast Asia Nuclear-Weapon-Free Zone Treaty in 1999, and resolving maritime

disputes through treaties with neighboring countries.

References

1. Asss āā aatbb̄̄ .. & Rm̄zzni A. (2017). China's Policy in the South China Sea: Maritime Power and Influence Policy. *Global Politics Research Journal*, 6(2), 59-84. [In Persian]
2. Chu, Chen, G., & Qi, Y. (2020). Periodic mesoscale eddies in the South China Sea. *Geophysical Research Letters*, 125.
3. Chung, Chien-peng. (2004). Domestic politics, International Bargaining and China's Territorial Disputes. London and New York: Routledge.
4. Dutton, Peter. (2010). Military Activities in the EEZ: A U.S.-China Dialogue on Security and International Law in the Maritime Commons. China Maritime Studies Institute U.S. Naval War College, Newport, Rhode Island.
5. Fravel, M. T. (2014). The PLA and National Security Decisionmaking: Insights from China's Territorial and aa ritim Dittt ss I LLA' Rll in National Security Policy-Making (Phillip Saunders and Andrew Scobell, Eds.), Stanford: Stanford University Press. Available at: <https://ssrn.com/abstract=2544133>
6. Gettings, John. (2006). *The Changing Face of China, From Mao to Market*. Oxford: Oxford University Press.
7. Hafeznia, M., & Ahmadi Silouyeh, J. (2020). Geostrategic Perception Modeling of Neighboring Countries regarding Surrounding Geographical Spaces. *New Perspectives in Political Geography*, 12(4), 112-128. [In Persian]
8. Juan Li, Xiaoming Zhai, Junliang Liu, Tong Yan, Yinghui He, Zhiwu Chen, & Shuqun Ca. (2022). Spatial and seasonal variations of near-inertial kinetic energy in the upper South China Sea: Role of synoptic atmospheric systems. *Journal of Physical Oceanography*. Retrieved from: www.elsevier.com/locate/pocean
9. Keohane, R., & Nye, J. (1977). *Power & Interdependence*. Longman Classics in Political Science.
10. Khazaei, R. (2012). US and China Strategies in the Asia-Pacific Region: Cooperation and Conflict. *Foreign Policy Quarterly*, 25(3), 675-699. [In Persian]
11. Kusari, R. K., & Khan, I. (2020). India, a Global Power in the Twenty-First Century: Emergence of New Challenges and Opportunities. (M. Dehshiri & A. Samaknejad, Trans.). Tehran: Elm Publications. [In Persian]
12. Little, R. (2010). *Evolution in Balance of Power Theories*. (G. Changizadeh, Trans.). Tehran: Abarar Mo'aser. [In Persian]
13. Mao, S. K. (2007). The Legal Status of the Diaoyou Islands. In *China in the Twenty-First Century*, Edited by: Wu & Guo. New York: Palgrave Macmillan.
14. Scott, D. (2012). Conflict Irresolution in the South China Sea. *Asian Survey*, 52(6), 1019-1042. doi:10.1525/as.2012.52.6.1019
15. Tang, James. (2006). "With the Grain of Against the Grain? Energy Security and Chinese Foreign Policy in the Hu Jintao Era." The Brookings Institute, Center for Northeast Asian Policy Studies.
16. Tarabi, G., & Sanei, R. (2019). Silk Road Initiative: China's Initiative for Hegemony. *International Political Research Quarterly*, 38(1), 101-128. [In Persian]
17. Yang, Y., Hsu, P., & He, J. (2016). Energetic characteristics of multi-scale interaction in the strong and weak years of South China Sea summer monsoon. *Acta Meteorologica Sinica*, 74(4), 556-571.
18. Yi, Yurim. (2009). How to Negotiate with North Korea. *Asian Politics & Policy*, 1(4), 762-778.
19. Zakaria, Fareed. (2008). *The Post-American World*. New York: Norton Company]

تبیین ادراک ژئواستراتژیک چین به حوزه پیرامونی (مطالعه موردی؛ دریای چین جنوبی)

علیرضا محرابی: دانشیار گروه جغرافیای سیاسی، دانشکده علوم زمین، دانشگاه شهید بهشتی، تهران، ایران
 قاسم عباسیان*: دانشجوی دکترای جغرافیای سیاسی، دانشکده علوم زمین، دانشگاه شهید بهشتی، تهران، ایران

چکیده	اطلاعات مقاله
<p>چین به عنوان کشوری قدرتمند در نظام بین الملل و عضوی فعال در تغییر سناریوهای بین المللی محسوب می گردد. از طرفی این کشور به عنوان یک بازیگر فعال در محدوده آبی شرق آسیا، با تکیه بر توانمندی خاص خود، به دنبال تثبیت موقعیت راهبردی خود در تامین امنیت منطقه ای در قلمرو آبی و دریایی است. این محدوده آبی با تمرکز بر دریای چین جنوبی و وجود منابع انرژی، موقعیت ژئواستراتژیکی خاصی را دارا ست که می تواند مورد توجه سایر قدرتهای جهانی نیز قرار گیرد. دریای چین جنوبی، یک دریای نیمه بسته بین کشورهای چین (تایوان)، ویتنام، فیلیپین، مالزی و برونئی است. آبهای این دریای بسته همواره محل اختلاف کشورهای حاشیه نشین اطراف خود، بوده است. کشورهای پیرامونی چین در دریای جنوبی بالاخص قدرت های آسیای جنوب شرقی، چین را نیز به عنوان منبع تهدید در پیرامون خود قلمداد می کنند. پژوهش حاضر بر واکاوی مولفه های اثرگذار بر ادراک ژئواستراتژیک چین در دریای جنوبی چین، سامان یافته است. ماحصل پژوهش حاضر اشاره دارد که با توجه به اهمیت و جایگاه مهم ژئواستراتژیکی و ژئواکونومیکی دریای جنوبی چین و رقابت و منازعه تاریخی موجود میان کشورهای مختلف، شرایط و تحولات منطقه ای به گونه ای پیش می رود که منجر به رویکرد چندجانبه گرایی و تاکید بر دیپلماسی پیرامونی است و با رفع تصور تهدید از جانب چین، زمینه را برای تحقق ثبات منطقه ای با رویکرد تعامل اقتصادی و جلوگیری از پیدایش چالش های ژئوپلیتیکی در دریای چین جنوبی، فراهم می نماید.</p>	<p>شماره صفحات: ۳۹۲-۳۸۱</p> <p>از دستگاه خود برای اسکن و خواندن مقاله به صورت آنلاین استفاده کنید</p> <p>واژه های کلیدی: ژئواستراتژیک، دریای چین جنوبی، چندجانبه گرایی، دیپلماسی پیرامونی</p>

استناد: محرابی، علیرضا؛ عباسیان، قاسم (۱۴۰۲). تبیین ادراک ژئواستراتژیک چین به حوزه پیرامونی (مطالعه موردی؛ دریای چین جنوبی). فصلنامه جغرافیا (برنامه ریزی منطقه ای)، دوره ۱۳ (ویژه نامه ۱)، ۳۸۱-۳۹۲.

DOI: 10.22034/jgeoq.2024.374710.3965

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
 رتال جامع علوم انسانی

مقدمه

ادراک ژئواستراتژیک به مثابه تضاد جدی قدرت‌های جهانی در کسب حداکثر منافع از امکانات موجود، تقابل قدرت‌های جهانی را در بر داشته است. قدرت‌های نوظهور هم از این امر مستثنی نیستند که در این زمینه، چین می‌تواند گزینه مطالعاتی بسیار مهمی باشد. در کلان منطقه ژئواستراتژیکی اقیانوس آرام، کشورهای قدرتمند این منطقه در حوزه‌های مختلف دارای همکاری، رقابت ژئوپلیتیکی و ژئواستراتژیکی و از طرفی دارای چالش‌های بزرگی با یکدیگر می‌باشند. چین از جمله کشورهایی است که با توجه به شرایط حاکم بر منطقه پاسیفیک از منزلت ویژه‌ای برخوردار است. چین به عنوان کشوری با سابقه تاریخی و تمدنی، همواره از ظرفیت لازم برای قدرت‌یابی و نقش‌آفرینی در ابعاد مختلف منطقه‌ای و جهانی برخوردار بوده، به گونه‌ای که سایر بازیگران نیز بدان اذعان داشته‌اند. در تاریخ معاصر آنچه این کشور را وارد معادلات بین‌المللی کرده، استراتژی توسعه اقتصادی در سایه محیط امن و باثبات بوده که این عامل، زمینه‌ساز استمرار دکترین ظهور مسالمت‌آمیز چین گردیده است.

یکی از زمینه‌های شکل‌گیری سیاست خارجی مسالمت‌آمیز چین در ابعاد منطقه‌ای، برقراری روابط نزدیک با همسایگان به ویژه با کشورهایی است که دارای مرز مشترک آبی هستند. از طرفی وجود اختلافات سرزمینی به‌ویژه منازعات در دریای جنوبی و شرقی چین و مسأله قدرت و خیزش چین در منطقه شرق آسیا از جمله موضوعاتی است که باعث شده تا روابط پکن و کشورهای مجاور آن، دچار تنش‌های فراوانی گردد. موقعیت ژئوپلیتیکی و ژئواستراتژیکی جزایر و منابع موجود نفت و گاز طبیعی در دریای جنوبی و توانمندی چین در بهره‌برداری گسترده از این منابع، باعث شده است تا اختلافات در این منطقه میان دولت‌های مدعی، افزایش یافته و ایالات متحده نیز خود را به عنوان یک کشور مدعی در این زمینه، معرفی کند (YEE, 2011: 172). رقابت‌ها در خصوص تسلط بر منابع نفت و گاز در دریای جنوبی بین کشورهای منطقه در حال افزایش بوده که نتیجه آن رقابت بین قدرت‌های خارجی را نشان می‌دهد. بنابراین می‌توان ادعا نمود که دریای چین جنوبی با محوریت کشور چین و حضور ژاپن در این منطقه، باعث شکل‌گیری رقابت و قطب‌بندی‌های جدیدی گردیده است. مسأله مهم در این مقاله متکی بر درک رقابت‌ها، تبیین ادراک ژئواستراتژیکی چین نسبت به دریای چین جنوبی و نتایج حاصله از آن است. با این توصیف، نقطه کانونی و تمرکز این مقاله بر تبیین ادراک ژئواستراتژیک چین در رابطه با حوزه پیرامونی (دریای چین جنوبی) قرار دارد. در این راستا پرسش‌های زیر مطرح می‌گردد:

سؤال اصلی تحقیق ((مؤلفه‌های اثرگذار بر ادراک ژئواستراتژیک چین در دریای چین جنوبی کدامند؟))

سؤال فرعی تحقیق ((عوامل اثرگذار از طرف رقبا بر ادراک ژئواستراتژیک چین در دریای چین جنوبی کدامند؟))

به نظر می‌رسد رابطه معناداری بین مؤلفه‌های ادراک ژئواستراتژیک چین در تقابل با فاکتورهای عوامل اثرگذار از طرف رقبا در دریای چین جنوبی وجود دارد که با تحلیل آن به صورت اکتشافی پاسخ سؤالات داده می‌شود.

مبانی نظری

تبیین راهبردهای امنیتی بازیگران در مقابل قدرت‌های نوظهور به عنوان رویکرد ژئواستراتژیکی

سه دیدگاه کلی در خصوص نقش مناطق و جایگاه آن وجود دارد

از نظر دیدگاه اول سیاست بین‌الملل در همه جا وجود خواهد داشت و همواره نیز یکسان است. بنابراین کشورها در هر سطحی در کنار یکدیگر قرار گیرند رفتارهای مشخصی را بروز می‌دهند. در دیدگاه دوم هر منطقه به صورت مجزا در نظر گرفته می‌شود و هر منطقه نیاز به متغیرهای علمی و گونه‌شناسی ویژه خود را خواهد داشت. دیدگاه سوم در میانه دو دیدگاه قرار دارد و بر اساس این دیدگاه مناطق بر رفتار کشورها تاثیر می‌گذارند و سطح تحلیل جداگانه‌ای را تشکیل می‌دهند. مناطق با سطوح بالاتر یا پایین‌تر در تاثیر و تاثر متقابل هستند (Kohen & Nye, 1977: 233). زیرا نظام‌های منطقه‌ای در سرشت خود باز هستند. بنابراین نظام جهانی، سایر نظام منطقه‌ای و کشورهای خارج از منطقه موردنظر می‌توانند بر مناطق تاثیر بگذارند. آن چه در هر منطقه‌ای متفاوت است ساختار امنیتی آن مناطق است که ممکن است به صورت دو قطبی، تک قطبی یا چندقطبی باشد یا نظام‌های امنیتی آن ممکن است به صورت امنیت جمعی با موازنه قدرت و مانند آن باشد. در مجموع نظریه‌های راهبردی امنیتی منطقه‌ای بر اساس

دیدگاه سوم شکل گرفته که می‌تواند گونه‌شناسی مشترک به همراه متغیرهای علی برای تشریح این نظریه ارائه دهد (Berzezinski, 2012: 143).

توازن قوا (Balance of Power): این مفهوم در دو سطح منطقه‌ای و بین‌المللی قابل طرح است و از آنجایی که بحث ادراک ژئواستراتژیک چین نسبت به همسایگان مطرح است، مفهوم توازن قوا در سطح منطقه‌ای بکار می‌بریم. این استراتژی مخصوص زمانی است که یک قدرت نوظهور نسبت به سایر کشورهای منطقه با چالش، مواجه است و این بازیگر نوظهور برای دستیابی به اهداف و منافع خود، قدرت نظامی خود را نیز افزایش می‌دهد. این افزایش قدرت خطر تهدید را نسبت به همسایگان خود به دنبال خواهد داشت. در این شرایط کشورهای منطقه یا خود یا با دخالت قدرت‌های فرامنطقه‌ای، اقدام به متعادل کردن قدرت چالش برانگیز می‌کنند. که می‌توان آن را به شکل ایجاد یک توزیع پایدار از قدرت با هدف جلوگیری از جنگ تلقی نمود (لیتل، ریچارد، ۱۳۸۹).

محدوده مورد مطالعه

منطقه آسیا - پاسیفیک و اهمیت ژئواستراتژیکی چین در آن

منطقه اقیانوس آرام به عنوان مهمترین منطقه استراتژیک جهان و کلان منطقه‌ای که سواحل غربی اقیانوس آرام را در بر گرفته، در یک سوی آن قاره آمریکای جنوبی، مرکزی و شمالی قرار دارد که قدرت‌های بزرگ و نوظهوری چون برزیل، مکزیک و کشور ثروتمندی چون کانادا را در بر گرفته و در سوی دیگر آن، بخش ساحلی قاره عظیم اوراسیا، روسیه، تمام کشورهای آسیای شرقی و جنوب شرقی (کره شمالی، چین، مجمع الجزایر ژاپن، تایوان، فیلیپین، مالزی و اندونزی) و دو کشور استرالیا و نیوزیلند و کشور بزرگ هند قرار دارند. در کرانه شرقی اقیانوس آرام که کشورهای آمریکای شمالی و جنوبی قرار دارند آمریکا به دلیل قدمت حضورش در منطقه، به همکاری و رقابت ژئوپلیتیکی با بازیگران این منطقه، مشغول است.

در کلان منطقه ژئواستراتژیکی اقیانوس آرام، کشورهای قدرتمند در حوزه‌های مختلف دارای همکاری، رقابت ژئوپلیتیکی و ژئواستراتژیکی هستند. بخش عظیمی از قلمرو اقیانوس آرام که سواحل غربی آمریکا با خطرات زلزله، آتشفشانها و طوفانهای دریایی مواجه است ولی آرام‌ترین بخش برای کشتیرانی و فعالیت‌های اقتصادی، جایی است که روسیه، چین و آسیای شرقی در شرق آسیا قرار دارند.

چین با توجه به شرایط حاکم بر منطقه پاسیفیک و اختلافات دریایی که با اعضای آ. سه. آن و ژاپن در دریای شرقی و جنوبی چین دارد در حال افزایش سریع قدرت نظامی خویش در منطقه است و در اثر پشتوانه قدرت اقتصادی خود در حال نقش آفرینی ویژه در این منطقه است. از این رو منطقه ژئوپلیتیکی، ژئواکونومیکی و ژئواستراتژیکی پاسیفیک با وجود قدرتهای منطقه‌ای و حضور ایالات متحده آمریکا با چالش‌ها، درگیری‌ها و رقابت‌های نظامی مواجه است. با توجه به اینکه عمده تجارت جهانی در منطقه غرب اقیانوس آرام و در بین بزرگترین اقتصادهای جهان قرار دارد و از طرفی آبراهه‌های استراتژیک دنیا از جمله تنگه مالاکا، در مرکز آن واقع شده است، اهمیت رویارویی تجاری و نظامی و به‌ویژه کشتیرانی بین‌المللی بین چین و ایالات متحده و هم‌پیمانان آن را می‌توان در این قلمرو، یافت. در منطقه آسیا- پاسیفیک، آمریکا قراردادهای همکاری نظامی با کشورهای فیلیپین، کره جنوبی، ژاپن، تایلند و استرالیا امضاء کرده و با کشورهای هم‌چون هند، سنگاپور، اندونزی و دیگر کشورها مشارکت نظامی دارد. اهداف اصلی و مرکزی ایالات متحده آمریکا از مشارکت نظامی در این کشورها، دستیابی به بنادر کشورهای پاسیفیک و در جهت رقابت ژئواستراتژیکی با کشور چین است. جمهوری خلق چین با ادراک ژئواستراتژیکی از حضور کشورهای فرامنطقه‌ای به خصوص ایالات متحده آمریکا در منطقه آسیا - پاسیفیک، در پی دستیابی به راهکارهای مناسب و ارزنده جهت برتری بر چالش‌هایی است که از سوی ایالات متحده آمریکا و هم‌پیمانان آن - چه در جنگ تجاری و چه در چالش‌ها و درگیری‌های نظامی آینده- متصور است. بنابراین معرفی ابتکار یک کمر بند؛ یک جاده یک ابتکار عمیقاً ژئواستراتژیکی و اقتصادی است که به عنوان راهکار مناسب و توأم با ادراک ژئواستراتژیکی، کشور چین را به اقدام در این چارچوب، هدایت می‌کند.

شکل ۱- نقشه ابتکار یک کمربند، یک جاده (http://www.Kojaroo.com) Source:

اهمیت ژئواستراتژیک دریای چین جنوبی

دریای جنوبی چین از جمله دریاهایی است که بعد از جنگ جهانی دوم مورد توجه ویژه قرار گرفته و در سال‌های اخیر با توجه به تحولاتی که در آن و همچنین حوزه پیرامونی آن رخ داده است بر اهمیت آن افزوده است. این دریا در زمان جنگ جهانی دوم و جنگ سرد برای قدرت‌های بزرگی نظیر ایالات متحده، اتحاد جماهیر شوروی و ژاپن از اهمیت ویژه‌ای برخوردار بود. این کشورها همواره در تلاش برای دستیابی و کنترل بر آبهای این منطقه بوده و در صدد استفاده از پتانسیل ارتباطی آن برای انجام امور تجاری و بازرگانی، حمل و نقل، انتقال نیروهای نظامی و نیز برای افزایش نفوذ و حضور خود در شرق آسیا بوده‌اند. اگرچه با کاهش نفوذ ژاپن و فروپاشی اتحاد جماهیر شوروی از تعداد بازیگران در این حوزه کاسته شد، اما در سال‌های اخیر ظهور قدرت‌های بزرگی نظیر چین و روند رو به رشد قدرت اقتصادی، نظامی و سیاسی و قدرت فرماندهی شدن آن و همچنین افزایش نقش آفرینی دیگر بازیگران این منطقه و تلاش آنها برای دستیابی و کنترل بر این دریا به همراه کشف منابع معدنی، نفتی و گازی در سال‌های اخیر در دریای جنوبی چین، تحولاتی را از نظر ژئوپلیتیکی در این دریا به وجود آورده است (Chu, x, Chen, G., Qi, Y., 2020).

دریای جنوبی چین شاهراه تجاری است که با اقیانوس هند ارتباط دارد و سالانه میلیاردها دلار کالا از این دریا توسط کشتی‌های تجاری عبور می‌کند و همچنین این دریا حاوی مقادیر بسیار بالایی از سوخت‌های فسیلی و انرژی است. چین که خود را مالک 81 درصد این دریا می‌داند همواره مشغول ساخت و ساز جزایر و بهره‌برداری از آن است و ادعای انحصاری بر منابع این دریا دارد. از آنجایی که مالکیت انحصاری این منابع توسط چین باعث افزایش قدرت چین می‌گردد و این افزایش قدرت باعث نفوذ بیشتر چین در نظام بین‌الملل و منطقه می‌گردد، همواره آمریکا احساس تهدید می‌کند.

دریای جنوبی چین نقش مهمی در ملاحظات امنیتی در سراسر شرق آسیا ایفا می‌کند؛ زیرا شمال شرقی آسیا به شدت به جریان نفت و تجارت از طریق جنوب چین وابسته است. خطوط کشتیرانی دریایی، از جمله بیش از 81 درصد نفت خام، به ژاپن، کره جنوبی و تایوان می‌رسند.

دریای جنوبی چین در قرن بیست و یکم میلادی نیز، تحت تأثیر عواملی نظیر افزایش رشد و توسعه اقتصادی، سیاسی و نظامی کشور چین، افزایش مناسبات اقتصادی، رقابت‌های اقتصادی، سیاسی و نظامی در منطقه، روند تدریجی و رو به رشد انتقال قدرت بین‌المللی از قاره آمریکا و اروپا به شرق آسیا، اتحادها و ائتلاف‌های منطقه‌ای و فرماندهی و همچنین کشف منابع معدنی و انرژی در بستر و زیربستر این دریا از نظر ژئوپلیتیکی و ژئواستراتژیکی، اهمیت زیادی یافته است (کوئاری، راج کومار و ایاسین خان، ۱۳۹۹).

ادراک ژئواستراتژیک چین

چین برای تبدیل شدن به قدرت نوظهور در عرصه بین‌الملل با درک ارزش‌های محیط پیرامونی خود، در نقش بازیگری فعال و اثرگذار ظاهر گردیده است. ادراک و تصور ذهنی کشور چین نسبت به حوزه پیرامونی و فعال شدن بازیگران فرماندهی و رفتار آنها در اثرگذاری بر همسایگان چین، شکل‌گیری الگوی رفتاری ویژه‌ای را در پی داشته و در قالب فرصت‌ها، تهدیدها، علائق و

نگرانی‌های خاصی در مکان‌ها و فضاهای جغرافیایی پیرامونی، نمایان گردیده است. چین به عنوان بزرگترین بازیگر سیاسی در دریای چین جنوبی با تصور و ادراک ژئواستراتژیکی نسبت به این مکان و فضای جغرافیایی ویژه، الگوهای رفتاری مختلفی نظیر تعامل، همگرایی، رقابت‌پذیری، ستیز و غیره را نسبت به همسایگان خود، پدید آورده است. چین بر این نظر است که نظم جدید سیاسی و اقتصادی باید منعکس‌کننده آرمان‌ها و منافع مشترک مردم کشورهای مختلف باشد. اصول پنجگانه همزیستی مسالمت‌آمیز، اهداف و اصول منشور ملل متحد و سایر هنجارهای شناخته شده جهانی حاکم بر روابط بین‌الملل باید به عنوان پایه و اساس نظم جدید سیاسی و اقتصادی بین‌المللی عمل کند. به ویژه نظم جدید باید دارای اصولی باشد که در آن ۱- همه کشورها باید به حاکمیت و تمامیت ارضی یکدیگر احترام بگذارند و از مداخله در امور داخلی یکدیگر خودداری کنند. ۲- همه کشورها باید اختلافات بین‌المللی را مسالمت‌آمیز بررسی کنند و با استفاده از تهدید به زور، مخالفت کنند. ۳- همه کشورها باید دارای حاکمیت مساوی و اعضای برابر جامعه بین‌المللی باشند. ۴- همه کشورها باید بر اساس برابری و منافع متقابل برای تحقق توسعه مشترک با یکدیگر همکاری کنند (Lei, yu&Sui, Sophia:2022).

مولفه‌های اثرگذار بر ادراک ژئواستراتژیک چین در دریای چین جنوبی

زمین - تاریخ (Geo History) چین:

یکی از جنبه‌های مهم تاریخی کشور چین، اهمیتی است که این کشور در طول تاریخ برای تمامیت ارضی خویش قائل است. تاریخ کشور چین از گذشته تا معاصر، با قدمت بیش از هفت هزار سال، یکی از قدیمی‌ترین تاریخ‌های ثبت شده است. یکی از جنبه‌های مهم تاریخی کشور چین، اهمیتی است که این کشور در طول تاریخ برای تمامیت ارضی خویش قائل است. ایدئولوژی کمونیستی در سنت دیرپای چین، نقش اساسی را ایفاء می‌نماید. ناسیونالیسم تاریخی چین به مدد تاثیرات فرهنگ کنفوسیوسی، معتدل و صبورانه است و دقیقاً مشخصه تاریخی انسان چینی را در خود جای دارد. از نمودهای تاریخی و فرهنگی کنفوسیوسی می‌توان به صلح‌گرایی، چندجانبه‌گرایی، اقتصاد محوری، مسئولیت‌پذیری محدود و محتاطانه را ذکر نمود. چینی‌ها خود را ملت نمی‌دانند بلکه ترجمان وجود یک تمدن می‌انگارند و این عامل با اندیشه امپریالیستی و تسلط و هجوم نمی‌آمیزد (Getting, 2006: 225-227).

در مجموع چین از زمین - تاریخ (Geo History) خود در راستای تمدن‌سازی تبعیت می‌کند و با طرح نمودن ایده استراتژیک یک کمربند- یک جاده، توان تبدیل شدن به یک قدرت بزرگ، یک قدرت صلح‌جو و یک قدرت الگو، به عنوان سه مولفه‌ای که در طول تاریخ بر اساس ادراکات و بنیادهای معناگرایانه چین استوار بوده است، را دارد. و در این راستا، کنت والتز از نوع نگاه درون به بیرون برای چین، ترسیم می‌کند.

فرهنگ استراتژیک چین به عنوان مبنای همگرایی و ائتلاف

عامل فرهنگ به عنوان یکی از مولفه‌های اثرگذار از گذشته‌های دور در عرصه دریایی چین، اثرگذار بوده است. به مدت بیش از دو هزار سال، روابط تجاری چین با کشورهای جهان از طریق جاده ابریشم کهن انجام می‌شد که از یک شبکه تجاری پربین و خم اعم از گذرگاه‌های کوهستانی و مسیرهای دریایی بود. اکنون پکن در حال احیای این مفهوم با اجرای طرحی بسیار جاه‌طلبانه و بلندپروازانه برای ساخت و توسعه بزرگراه‌ها، خطوط راه‌آهن و دیگر زیرساخت‌ها در سرتاسر آسیا و اروپا برای بهره‌مندی اقتصاد چین و شصت پنج کشور از شرکای تجاری خود می‌باشد. طرح احتمالی چندین میلیارد دلاری که پکن آنها را ابتکار یک کمربند یک جاده نام نهاده است. واژه کمربند اشاره به بخش زمینی جاده ابریشم و واژه راه به جاده دریایی اشاره دارد. همچنین می‌توان این نکته را مطرح کرد که هدف چین با اجرای چنین طرحی در راستای موازنه‌سازی و پیاده‌سازی طرحی معادل طرح مارشال ایالات متحده است و هدف نهایی آن تحکیم رهبری و حتی تسلط چینی‌ها بر مناطق واقع در ماورای اقیانوس آرام است. کشور چین با طرح احداث یک کمربند - یک جاده درصدد ایجاد عمقی استراتژیک با هدف بهره‌مندی از منافع عظیم اقتصادی - امنیتی و همچنین تبدیل شدن این کشور به هژمون منطقه‌ای و جهانی است (ترابی، قاسم و راضیه صناعی، ۱۳۹۸).

منابع اقتصادی (تامین انرژی) چین در دریای چین جنوبی به عنوان اتحاد استراتژیک

با توجه به سیاست اصلاح اقتصادی از اواسط دهه ۱۹۸۰ میلادی و متعاقب آن رشد فزاینده اقتصادی چین از سال ۱۹۹۳ سبب گردید چین از صادرکننده نفت به وارد کننده نفت تبدیل و میزان مصرف آن در زمان فعلی چندبرابر شده است. بنابراین توسعه همکاری با کشورهای منطقه در جهت بهره‌برداری از منابع نفتی به عنوان عوامل اصلی شکل دهنده سیاست خارجی چین در دریای جنوبی محسوب می‌شود.

تامین انرژی مهمترین عامل تداوم رشد اقتصادی کنونی و مهمترین شاخص ثبات سیاسی، اقتصادی، اجتماعی و امنیت ملی چین شمرده می‌شود و در سطح استراتژیک این موضوع برای آن جنبه حیاتی و کلیدی دارد. در این راستا، تنوع‌سازی مسیرهای واردات انرژی به خصوص گاز طبیعی به طور جدی در حوزه سیاست خارجی این کشور پیگیری می‌گردد. در نتیجه دیپلماسی منابع در چین مانند سیاست‌های انرژی ژاپن در دهه‌های ۱۹۷۰ و ۱۹۸۰، متنوع‌سازی عرضه‌کننده انرژی، روابط دوجانبه با کشورهای تولیدکننده، تشویق شرکت‌های نفتی داخلی به سرمایه‌گذاری در ورای مرزها و در نهایت ایجاد اتحادهای استراتژیک برای همکاری در زمینه حفظ امنیت و توسعه منابع انرژی در نقاط مختلف جهان بوده است (Tang, 2006).

فراوانی منابع آبی در این دریا، اهمیت صنعت ماهیگیری برای این کشورها به همراه نبود قوانین مشخص در این زمینه، همچنین تلاش این کشورها برای بهره‌برداری هرچه بیشتر از منابع هیدروکربنی، افزایش فعالیت شرکت‌های نفتی این کشورها خصوصا کشور چین، اکتشاف و بهره‌برداری از منابع موجود در فلات قاره و زیر بستر این دریا، رقابت بر سر کنترل بر آبها و مدیریت حمل و نقل و کنترل عبور و مرور کشتی‌های تجاری تنش‌ها در این دریا را شدت بخشیده است.

نیاز کشور چین و کشورهای همسایه به‌ویژه ژاپن به منابع جدید انرژی به رقابت‌های دیپلماتیک بین آنها در ایران، آفریقا و آمریکای لاتین انجامیده است که دامنه آن روز به روز گسترده می‌شود. تلاش‌های چین برای کنترل و حاکمیت انحصاری منابع در دریای چین جنوبی که منجر به افزایش قدرت این کشور می‌شود، باعث مخالفت شدید کشورهای متحد آمریکا و به ضرورت، حضور وسیع‌تر آمریکا برای بازتوازن چین شده است.

عامل سیاسی و دیپلماتیک در دریای چین جنوبی به عنوان منبع توازن قدرت

درگیری در دریای جنوبی چین از اواسط قرن بیستم (خصوصا بعد از پایان جنگ جهانی دوم) تحولات گسترده‌ای را در پی داشته است. این دریا در ابتدا محل عبور و مرور کشتی‌های تجاری و بازرگانی محسوب می‌شد و فاقد پویایی و به تعبیر نظریه پردازان ژئوپلیتیک، فقط یک منطقه و نه یک منطقه ژئوپلیتیک محسوب می‌گردید. اما رفته رفته با افزایش بازیگران منطقه، قدرت‌یابی چین و تشدید حضور بازیگران فرامنطقه‌ای و نیز تحولات ژئوپلیتیکی و ژئواکونومیکی که در این دریا رخ داده است و این دریا از منطقه‌ای غیرسیاسی به یک سازه ژئوپلیتیک تبدیل شد. از آن زمان تاکنون، تنش‌ها بر سر حاکمیت این دریا بین کشورهای منطقه‌ای و فرامنطقه‌ای افزایش یافته است. در سال‌های اخیر برخی عوامل موجب شده است که تحولات ژئوپلیتیکی مهمی در این حوزه رخ دهد و تنش‌ها در این دریا به شدت افزایش یابد. اولین عامل کشف منابع معدنی، هیدروکربنی و سایر اکتشافات صورت گرفته در بستر و زیر بستر در این دریاست. کشف مقادیر زیادی از منابع نفتی و گازی در جزایر این دریا در سال‌های اخیر بر اهمیت این دریا افزوده است و ادعاها نسبت به آن و تنش‌های موجود در این حوزه را بیش از پیش شدت بخشیده است. همچنین این مسأله زمینه افزایش حضور قدرت‌های فرامنطقه‌ای، تعارض میان قدرت‌های منطقه‌ای و فرامنطقه‌ای و نیز کشورهای پیرامونی این دریا و همچنین تقابل سیاست‌ها و راهبردهای متفاوت این کشورها را فراهم آورده است. عامل دیگر خیزش اقتصادی، نظامی و سیاسی چین و قدرت فرامنطقه‌ای شدن آن است. این مسأله بر دریای جنوبی چین تأثیر بسیار عمیقی داشته است و موجب برخی تحولات مهم در این دریا شده است (حافظ‌نیا، محمدرضا، احمدی‌سیلوه، جمال، ۱۳۹۹).

بنابراین با افزایش بازیگران منطقه و قدرت‌یابی چین و همچنین افزایش حضور بازیگران فرامنطقه‌ای و نیز تحولات ژئوپلیتیکی و ژئواکونومیکی که در این دریا رخ داده است، تکامل این دریا از منطقه‌ای غیرسیاسی به یک سازه ژئوپلیتیک را موجب شد. این در حالی است که با وجود باردار شدن این دریا و افزایش اهمیت ژئوپلیتیکی آن و وجود نیروهای هم‌گرا و واگرا در آن، به دلیل غلبه نیروهای واگرا، متضاد و تعارض بر نیروهای هم‌گرا در این دریا و افزایش تنش بین بازیگران منطقه‌ای و فرامنطقه‌ای و

تعارض در سیاست‌ها، راهبردها و منافع ملی آنان در این دریا، ضمن ایجاد تغییر و تحول ژئوپلیتیکی در دریای جنوبی چین، سبب بروز تنش‌های بیشتر در این دریا، تقابل بازیگران خصوصاً چین و ایالات متحده آمریکا و بروز درگیری‌های متعدد شد که مجموع این عوامل باعث بحران در این منطقه شده است.

عوامل اثرگذار حوزه پیرامونی بر ادراک ژئواستراتژیک چین در دریای چین جنوبی ریشه‌های تاریخی مناقشات رقابای چین در دریای جنوبی

شکل ۲- نقشه مناقشات تاریخی چین در دریای چین جنوبی Source: <https://sinapress.ir>

اختلافات و منازعات سرزمینی همواره یکی از مهمترین عواملی است که ثبات و امنیت را در هر منطقه‌ای به خطر می‌اندازد و آثار و پیامدهای آن ممکن است تا سالها در روابط میان کشورها باقی بماند. اساساً ثبات در منطقه شرق آسیا بسیار ناپایدار بوده و کشورهای این منطقه در قبال هرگونه تهدید و چالشی عکس العمل نشان داده و سعی در رفع عوامل بی ثبات کننده هستند. فهم جریانهای منطقه‌ای ژئوپلیتیک شرق آسیا، مستلزم درک جغرافیای دریایی این منطقه است. گرچه این واقعیت که جغرافیای شرق آسیا دریایی است، تأثیر کمی روی جنگ‌های این منطقه در قرن بیستم یا منطقه تثبیت حاکمیت ملی یا آزادسازی سرزمین به ویژه تهدید داخلی کمونیسم داشت، اما در قرن بیست و یکم به ویژه در دو دهه اخیر نه تنها آسیا به منطقه‌ای تبدیل شده که بیشتر در معرض مناقشات دریایی و پویایی‌های رقابت ناشی از آن است، بلکه بیشترین مقاومت در برابر حل و فصل این منازعات نیز در این دوره انجام می‌شود (Fravel, 2014).

در این سطح، چین، ژاپن، هند و کره جنوبی به عنوان قدرت‌های محوری آسیای دریایی ظاهر شده‌اند که موقعیت قدرت نابرابری را در سلسله مراتب فعلی ژئوپلیتیک و ژئواکونومیک کسب کرده‌اند، به ویژه در مقایسه با خوشه جنوب شرق آسیا، که بخشی از حاشیه آسیا-پاسیفیک را شکل می‌دهند. چین قدرت نوظهور دریایی در حوزه قاره‌های دریایی آسیای شرقی به شمار میرود و ژاپن و استرالیا دو گره پیوندی و قدرت محوری در شمال و جنوب حاشیه آسیا-پاسیفیک تلقی می‌شوند. در این میان، سنگاپور و مالزی به واسطه تنگه مالاکا و تنگه سنگاپور گره‌های پیوندی و واسطه‌ای دریایی محسوب می‌شوند. البته آسیای دریایی به دلیل جغرافیای استراتژیک و بازیهای نابرابر قدرت همواره در طول تاریخ در مقابل مداخلات خارجی پرمفد بوده است.

دریای چین جنوبی عاملی مهم در تحلیل استراتژیک به شمار می‌آید. این دریا فضای بزرگی است که چین جنوبی و تایوان را به شبه جزیره و مجمع الجزایر جنوب شرق آسیا و شبه جزیره و جنوب شرق آسیای قاره‌ای را به مجمع الجزایر جنوب شرق آسیا پیوند می‌زند. موقعیت کانونی آن در شرق آسیا اهمیت آن را برای تجارت و ارتباطات استراتژیک تضمین می‌کند، به گونه‌ای که یکی از شاهراه‌های مهم ارتباطات دریایی و کشتیرانی جهان تلقی می‌شود. به عبارتی، این دریا با پیوند زدن اروپا و خاورمیانه به شمال شرق آسیا، جنوب شرق آسیا به شمال شرق آسیا، جنوب شرق آسیا به آمریکای شمالی و اقیانوس آرام به اقیانوس هند بخش حیاتی مسیر تجارت دریایی را شکل می‌دهد. از سوی دیگر، پیچیدگی جغرافیایی آن، خطرات فیزیکی برای

امنیت کشتیرانی و خطرات سیاسی ناشی از موجودیت های مختلف سیاسی، فرهنگی، قومی، تاریخی و استراتژیک از نواحی ساحلی پتانسیل مناقشه بین‌المللی را همیشگی کرده است (Scott, 2012: 316).

تعارضات ساحلی دریای چین جنوبی به عنوان تقویت تعارضات ژئوپلیتیکی

شکل ۳- نقشه منازعات درباره دریای چین جنوبی (Source: <http://www.Kojaroo.com>)

مناقشات سرزمینی دریای چین جنوبی شامل سه جنبه بوده است؛ مناقشته بر سر جزایر و صخره‌ها، مناقشته بر سر حق حاکمیت بر قلمرو آبی از جمله مرزبندی مناطق انحصاری اقتصادی و فلات قاره و مسأله کشتیرانی آزاد. دو موضوع اول و دوم یک مسأله منطقه‌ای می‌باشد و به چین و کشورهای منطقه مرتبط است و موضوع سوم موضوعی است که قدرت‌های فرامنطقه‌ای را درگیر می‌کند (خضری، ۱۳۹۱: ۷۴۶). در دریای چین جنوبی بیش از ۲۰۰ جزیره موجود است. بعضی از آن‌ها شامل:

جزایر اسپراتلی (پراکنده)، جزایر پاراسل (پراکنده)، هایتان (ساحل چین)، لوزون (ساحل فیلیپین)، پالاوان (ساحل فیلیپین)، جزایر ناتونا (ساحل اندونزی)، کو چانگ (در خلیج تایلند)، آموی (در تنگه تایوان)، لایوان (ساحل مالزی شرقی)، تیمان (ساحل مالزی غربی)، ردانگ (ساحل مالزی غربی)، جزایر پرهنتیان (ساحل مالزی غربی) - جمهوری خلق چین تقریباً بر کل دریا و کشورهای مالزی، فیلیپین، ویتنام، تایوان و برونئی هر یک بر بخش‌هایی از آن مالکیت دارند. همچنین این کشورها بر سر جزایر غنی از نفت و گاز اسپراتلی و پاراسل اختلاف دارند. ایالات متحده این دریا را از آب‌های بین‌المللی می‌داند و بر حق قانونی کشتی‌ها و زیردریایی‌هایش در رفت و آمد در این دریا، تأکید دارند.

نخستین اختلاف مهم مرزی چین با حوزه پیرامونی در راستای تعیین حدود قلمرو دریایی به ویژه در فرورفتگی ژئی‌هو و همچنین اختلاف نظر چین با ژاپن بر سر حاکمیت جزایر سن کاکو و دیائویاتای در بخش‌های چین شرقی در تعیین حدود دریایی است. چین این دو جزیره کوچک و خالی از سکنه را در ادامه بخش فیزیکی و زمین شناختی جزیره تایوان دانسته و در مقابل ژاپنی‌ها این جزایر را بخش جدایی‌ناپذیر اوکیناوا می‌دانند (Mao, 2007; Lo, 1987: 7). همین مسأله در مقاطع مختلف باعث بروز تعارضات ژئوپلیتیکی و همچنین تقویت رودیکردهای ناسیونالیستی شدیدی گردیده است. دومین حوزه مورد منازعه مرزی چین با کشورهای همسایه، اختلافات سرزمینی در حوزه دریای چین جنوبی است. در دریای چین جنوبی اختلافات کشور چین بر سر جزایر اسپراتلی و پاراسل و تعدادی جزایر مرجانی کم ارتفاع است. اختلاف کشور چین با ویتنام در رابطه با حاکمیت بر جزیره اسپراتلی است و چین چالش‌های چندجانبه و گسترده‌ای در حوزه پیرامونی با کشورهای نظیر تایوان، برونئی، اندونزی، مالزی و فیلیپین بر سر جزایر پاراسل را دارد (Yang et al., 2016). مهمترین دلیل تداوم منازعه و چالش ژئوپلیتیکی چین با همسایگانش، موقعیت ژئواستراتژیکی دریای چین جنوبی از حیث ارتباطی و به مثابه کریدور دریایی از تنگه مالاکا تا تنگه تایوان، و همچنین نیاز روزافزون به منابع انرژی است (Chung, 2004: 130). تداوم چالش‌های ژئوپلیتیکی سبب بروز ناآرامی و تقویت درگیری‌های

نظامی گردیده است. این امر، استراتژی کشور چین را که مبتنی بر استراتژی ظهور مسالمت‌آمیز با کشورهای همسایه است را در حاله‌ای از ابهام فرو برده است. برخورد ناوگان دریایی چین در سال ۱۹۸۸ که منجر به کشته شدن تعداد ۷۲ تن از سربازان ویتنامی گردید و یا تصرف جزیره مرجانی توسط چین در سال ۱۹۹۵، و در حال حاضر تقویت ناوگان دریایی چین و تجهیز آن و ... نشان‌دهنده عزم جدی چین در حفظ تمامیت سرزمینی خود و تداوم وجود اختلاف با کشورهای همسایه است. مناقشات گسترده سرزمینی چین با همسایگان به‌ویژه چالش‌های ژئوپلیتیکی در دریای چین جنوبی و دریای شرقی چین، زمینه را برای حضور رقیب ژئواستراتژی چین در منطقه، فراهم ساخته است.

رقابت کشورهای پیرامونی بر ادراک ژئواستراتژیک چین در دریای چین جنوبی

مهمترین حوزه عرصه رقابت، رقابت امنیتی است که اقدامات حوزه امنیتی رقبای چین در دریای چین جنوبی اعم از کشورهای پیرامونی دریای چین جنوبی و ایالات متحده برای جلوگیری از تهدیدهای احتمالی و افزایش قدرت امنیتی چین با درک حاصله از ژئواستراتژی چین را می‌توان در قالب موارد زیر عنوان نمود:

۱- برقراری روابط دیپلماتیک و همکاری فی‌مابین با متحدین منطقه‌ای نظیر ژاپن، استرالیا، کره جنوبی، تایوان، فیلیپین و تایلند از جهت این که این کشورها (به خصوص ژاپن و استرالیا) به عنوان مرکزیت پیونددهنده شبکه امنیتی با ایالات متحده محسوب می‌گردند و می‌توانند نقش کانونی را در جهت‌دهی همکاری‌های امنیتی را ایفا نمایند. این همکاری‌های امنیتی از تهدیدات فزاینده و اقدامات یکجانبه چین در دریای چین جنوبی بر علیه کشورهای پیرامونی جلوگیری خواهد نمود.

۲- همکاری‌های امنیتی دو جانبه یا چند جانبه در قالب شبکه امنیتی بین کشورهای ساحلی دریای چین جنوبی و کشورهای که با چین اختلاف مرزی دارند (نظیر کشور هند، ویتنام، مالزی، اندونزی، سنگاپور و برونئی) از افزایش نفوذ و قدرت دریایی در حال رشد چین، جلوگیری خواهد نمود.

۳- همکاری‌های منطقه‌ای کشورهای حوزه پیرامونی دریای چین جنوبی با کشورهای عضو آ. سه. آن نیز از افزایش فشارهای امنیتی و تهدیدات احتمالی چین بر علیه آن‌ها جلوگیری خواهد کرد.

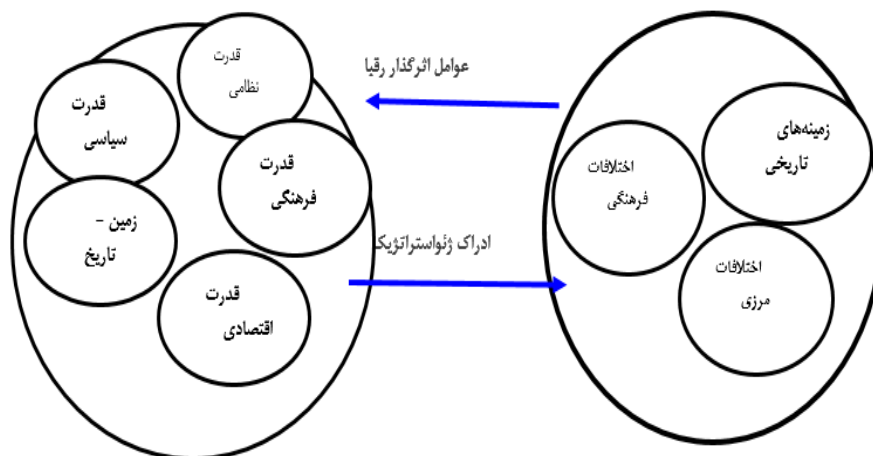
رقابت چین و آمریکا در دریای چین جنوبی (از نظر امنیتی)

اتفاقات روی داده در ابتدای قرن بیست و یکم نشان می‌دهد که آمریکا تمام معیارهای طولانی کردن ساختار تک قطب و یا عدم موازنه در برابر آن را، نقض کرده است. آمریکا با حضور پررنگ نظامی در منطقه پاسیفیک و دریای چین جنوبی و دیگر نقاط جهان سعی در نشان دادن ماهیت تهدیدگر خود در اقصی نقاط جهان دارد. از این منظر بایستی به این مسأله توجه نمود رهبر سیستم تک قطب اگرچه قدرتمند است ولی در مقابل احتمال موازنه بسیاری از قدرت‌های درجه دوم و همه آن‌ها ایمن نیستند. در واقع هژمون جهانی، مناسب حکومتی است که عملاً می‌تواند بدون محدودیت از جانب دیگر حکومت‌ها و در هر جایی از جهان به اقدام موردنظر خود، مبادرت ورزد حال آن که در سال‌های اخیر، ایالات متحده با چالش‌های جدی از جمله در قبال چین مواجه شده است (Zakaria, 2010:22).

ایالات متحده آمریکا به عنوان تنها هژمون نظام بین‌الملل با حضور گسترده خود در مناطق مختلف و حیاتی جهان در تلاش است تا با حفظ وضع موجود، مانع گسترش نفوذ قدرت‌های بزرگی نظیر چین در مناطق خود (در دریای چین جنوبی) شود. در همین زمینه با توجه به وجود اشتراک میان ایالات متحده آمریکا و کشورهای پیرامون دریای چین جنوبی و احساس نگرانی به وجود آمده ناشی از افزایش قدرت و پتانسیل‌های پکن در دریای جنوبی، درصدد افزایش همکاری و بهبود روابط امنیتی در راستای شکل‌گیری ائتلافی خصمانه علیه چین است.

چین نیز در جهت رویارویی با شکل‌گیری ائتلاف خصمانه در حوزه پیرامونی و برای تأمین اهداف امنیتی خود در دریای چین جنوبی چهار رویکرد را دنبال می‌کند: رویکرد نخست امنیت جمعی است رویکرد دوم امنیت از طریق نهادهایی از جمله نهادهای بین‌المللی است، رویکرد سوم امنیت از طریق همکاری و رویکرد چهارم امنیت از طریق وابستگی متقابل است که بیشتر به وابستگی متقابل اقتصادی مربوط می‌شود.

در همین راستا مهمترین ابزار چین جهت موازنه با قدرت هژمونیک آمریکا، گسترش همکاری‌های اقتصادی به منظور تأثیرگذاری و نفوذ بیشتر بر کشورهای منطقه‌ای شرق آسیا به خصوص کشورهای همسایه دریای چین جنوبی بوده است (Dotton, 2010).

منبع: نویسندگان، ۱۴۰۲

بحث و یافته‌های تحقیق

ادراک ژئواستراتژی چین در حوزه دریای چین جنوبی

تا اواسط دهه پیش، عمده تمرکز استراتژی دریایی چین به حوزه اقیانوس آرام غربی و عملیات‌های نیروی دریایی در این حوزه معطوف بود، اما از سال ۲۰۰۳ میلادی به بعد، نیروی دریایی چین به تدریج گسترش حوزه ناوگان دریایی خود را اقیانوس آرام غربی به سایر مناطق دریایی جهان، گسترانده است. استراتژی دریایی چین در شرایط فعلی از حضور در دریاهای دور دست، در راستای پیگیری امنیت اقتصادی و پیاده‌سازی منطق اقتصادی است و می‌توان در درازمدت استراتژی دریایی چین را در راستای تبدیل نفوذ اقتصادی به نفوذ سیاسی، امنیتی و نظامی، قلمداد نمود. چین به عنوان قدرت نوظهور در ساختار نوین نظام بین‌الملل، از نظر سیاسی و اقتصادی در حال تثبیت موقعیت منطقه‌ای و جهانی خویش از طریق ایفای نقش در حوزه‌ها و مناطق استراتژیک دریایی است. علاوه بر آن، حیات اقتصادی چین به عنوان بازیگر جهانی، وابسته به مسیرهای دریایی است، به خصوص نیاز به انرژی و تضمین جریان بی‌وقفه آن از اهداف کلیدی این کشور محسوب می‌شود، چون بیش از ۸۰ درصد نفت این کشور با کشتی، حمل می‌گردد.

دریای چین جنوبی بهترین سکوی پرش چین برای تبدیل شدن به قدرت دریایی بزرگ برای ایجاد نظم منطقه‌ای در راستای حفظ منافع امنیتی و اقتصادی چین است. امنیت حمل و نقل دریایی و حفظ خطوط ارتباطی دریایی برای نیروی دریایی چین از دریای چین جنوبی به سایر مناطق دریایی جهان، از اهمیت بالایی برخوردار است. به همان نسبت، تعارضات در دریای چین جنوبی و از جمله تنگه مالاکا به عنوان یکی از کانون‌های ارتباطی، قابلیت تسری به سایر مناطق دریایی جهان را دارد. بنابراین طرح استراتژی جاده ابریشم دریایی به عنوان بخشی از پروژه یک کمربند، یک جاده در راستای همین استراتژی است که مبنای آن نوسازی نیروی دریایی و تضمین منابع انرژی است.

ادراک ژئواستراتژی کشورهای حوزه پیرامونی در دریای چین جنوبی

کشورهای حوزه پیرامونی دریای چین جنوبی به واسطه پویایی‌های اقتصادی ناشی از تجارت، سرمایه‌گذاری و پیمان‌های تجارت آزاد متنوع، و در اثر در هم تنیدگی اقتصاد این کشورها با اقتصاد جهانی، وابستگی اقتصادی این کشورها به نود شبکه‌ای اقتصاد جهانی را به دنبال داشته و باعث ایجاد پویای امنیتی و نظامی در دریای چین جنوبی با محوریت چین و ایالات متحده گردیده و تلاش چین برای تغییر در رژیم دریایی موجود، همچون دینامیکی کاهنده باعث شکست در سیاست‌های شبکه‌ای اقتصادی و

امنیتی گردیده و در نتیجه واگرایی منطقه‌ای را سبب می‌گردد. چراکه کشورهای حوزه پیرامونی دریای چین جنوبی را به سمت اتخاذ راهبرد تنوع‌بخشی استراتژیک سوق می‌دهد، بدون اینکه ملزم به حذف یکی از دو قدرت چین و ایالات متحده باشد. در رابطه با کشورهای پیرامونی دریای چین جنوبی، همکاری‌های دفاعی و شراکت امنیتی این کشورها از جمله فیلیپین، ویتنام، تایلند، مالزی، سنگاپور، اندونزی و برونئی با شبکه امنیتی ایالات متحده، ژاپن و استرالیا و نیز همکاری‌های امنیتی درون آسیایی میان خود به دلیل همکاری اقتصادی بالا با چین و وابستگی اقتصادی به این کشور، تجلی می‌یابد.

ادراک ژئواستراتژی ایالات متحده آمریکا در دریای چین جنوبی

استراتژی ایالات متحده در واقع به چالش کشیدن نظم امنیتی منطقه با تسلط بر دریای چین جنوبی است تا بتواند با بازتعریف قواعد و روابط قدرت اقتصادی و امنیتی، اثرگذاری جدی در عرصه رقابت، کسب منافع اقتصادی و کنترل چین به عنوان رقیب اقتصادی گردد. و از طرفی چین، منطق همکاری و منازعه را همزمان با هم پیش می‌برد و از ابزارهای ژئواکونومیک برای جذب قدرت‌های متوسط و کوچک منطقه در راستای تحقق اهداف سیاسی خود بهره می‌برد. با وجود بهره‌گیری چین از ابزارهای اقتصادی، تعارضات دریایی در دریای چین جنوبی وجود داشته و سبب تبدیل فرایند منطقه‌گرایی اقتصادی به منطقه‌گرایی سیاسی و امنیتی در دریای چین جنوبی گردیده است.

با توجه به این که در شرایط فعلی، جهان در حال گذار به نظام سلسله مراتبی دوگانه است که در آن رهبری امنیتی تا آینده قابل پیش‌بینی همچنان با قدرت فرمانطقه‌ای ایالات متحده باقی می‌ماند و رهبری اقتصادی منطقه در حال چرخش به سمت چین است که این تحول ناشی از کاهش قدرت نسبی ایالات متحده، علی‌رغم برتری فعلی آن در سطح جهان و از طرفی رشد متناوب قدرت اقتصادی چین که در حال نزدیک شدن به سطح برابری با ایالات متحده در سطح جهانی است، بنابراین استراتژی اتخاذ شده توسط قدرت هژمونی آمریکا و قدرت نوظهور چین، استراتژی مصون‌سازی مبتنی بر مشارکت و مقاومت است که در آن قدرت هژمونی ایالات متحده آمریکا به عنوان موازنه دهنده در برابر چین است و در چارچوب فضای پیوندی، نسبی و شبکه‌ای، پیوندهای امنیتی خود را در برابر این کشور مستحکم و در عین حال از مزیت اقتصادی رشد سریع اقتصادی چین بهره می‌برند.

نتیجه‌گیری

کشور چین به عنوان یک قدرت بزرگ نوظهور، با مرزهای آبی گسترده در دریای جنوبی چین در کنار برخی مسائل تاریخی و توجه به منابع عظیم انرژی در این منطقه، همواره ادعای مالکیت بر بخش وسیعی از این مناطق دریایی را داشته است. در طرف مقابل نیز همسایگان و سایر رقبای چین بر خلاف نظر پکن، چنین ادعای تاریخی از طرف چین را رد کرده و به گونه‌ای مانع از زیاده‌خواهی‌های پکن در قبال این مناقشات سرزمینی‌های فرمانطقه‌ای فراهم گردیده است و به دنبال آن رقابت آشکاری میان ایالات متحده آمریکا و چین در این منطقه در جریان است.

حضور قدرت‌های بزرگ در دریای چین جنوبی، کاهش قدرت مانور چین را به دنبال دارد که ادامه این روند، علاوه بر بی‌ثباتی منطقه، زمینه را برای شکل‌گیری دوقطبی شدن منطقه، فراهم می‌نماید.

بنابراین چین با اثرپذیری ادراک ژئواستراتژیکی دریای چین جنوبی تلاش می‌کند تا از تبدیل دریای چین جنوبی به کانون اصلی رقابت و مناقشات جلوگیری نماید. لذا با اتخاذ دیپلماسی مسالمت‌آمیز، علاوه بر خلق یک محیط باثبات بین‌المللی که نتیجه آن توسعه داخلی چین است از شکل‌گیری روابط مخاصمه با همسایگان و دیگر بازیگران نظام بین‌الملل پرهیز و با القای حس امنیت به دنبال کمک به رشد و توسعه اقتصادی همسایگان، است.

چین با درک اهمیت ژئواستراتژیک دریای چین جنوبی و با درک عوامل اثرگذار رقبا بر ادراک ژئواستراتژیک خود، در راستای پیاده‌سازی دکترین مسالمت‌آمیز، با استفاده از امضاء بیانیه‌های مشترک پیرامون مسائل امنیتی غیرستنی در منطقه، امضاء معاهده منطقه‌عاری از سلاح‌های هسته‌ای در جنوب شرق آسیا در سال ۱۹۹۹، الحاق به معاهده همکاری و دوستی با همسایگان خود در راستای حل منازعات سرزمینی با همسایگان (لائوس و ویتنام) و به دنبال حل اختلافات مرزی در دریاها با کشورهای هم‌مرز در دریای چین جنوبی، است.

بنابراین رویکردی که کشور چین در دریای چین جنوبی بر آن تاکید دارد، رویکرد چندجانبه‌گرایی و تاکید بر دیپلماسی پیرامونی است و با رفع تصور تهدید از جانب چین، زمینه را برای تحقق ثبات منطقه‌ای با رویکرد تعامل اقتصادی و جلوگیری از پیدایش چالش‌های ژئوپلیتیکی در دریای چین جنوبی، فراهم می‌نماید.

منابع

۱. ترابی، قاسم؛ صانعی، راضیه. (۱۳۹۸). ابتکار جاده ابریشم؛ ابتکار چین برای هژمونی. فصلنامه تحقیقات سیاسی بین‌المللی، ۳۸(۱)، ۱۰۱-۱۲۸.
۲. حافظ‌نیا، محمدرضا؛ احمدی سیلوه، جمال. (۱۳۹۹). الگویابی ادراک ژئوپلیتیکی کشورهای همجوار نسبت به فضاهای جغرافیایی پیرامون. فصلنامه نگرش‌های نو در جغرافیای سیاسی، ۱۲(۴)، ۱۱۲-۱۲۸.
۳. خضری، رویا. (۱۳۹۱). استراتژی آمریکا و چین در منطقه آسیا-پاسفیک؛ همکاری و تعارض. فصلنامه سیاست خارجی، ۲۵(۳)، ۶۷۵-۶۹۹.
۴. عباس‌زاده فتن‌آبادی، مهدی؛ رمضانی، احمد. (۱۳۹۶). سیاست چین در دریای جنوبی؛ سیاست قدرت و نفوذ دریایی. فصلنامه علمی پژوهشی سیاست جهانی، ۶(۲)، ۵۹-۸۴.
۵. کوئاری، راج کومار؛ خان، ایاسین. (۱۳۹۹). هند، قدرتی جهانی در قرن بیست و یکم؛ خیزش چالش‌ها و فرصت‌های تازه. (محمدرضا دهشیری و آمنه سماک نژاد، مترجمان). تهران: انتشارات علم.
۶. لیتل، ریچارد. (۱۳۸۹). تحول در نظریه‌های موازنه قوا. (غلامعلی چنگی‌زاده، مترجم). تهران: ابرار معاصر.
7. Chu, Chen, G., & Qi, Y. (2020). Periodic mesoscale eddies in the South China Sea. *Geophysical Research Letters*, 125.
8. Chung, Chien-peng. (2004). *Domestic politics, International Bargaining and China's Territorial Disputes*. London and New York: Routledge.
9. Dutton, Peter. (2010). *Military Activities in the EEZ: A U.S.-China Dialogue on Security and International Law in the Maritime Commons*. China Maritime Studies Institute U.S. Naval War College, Newport, Rhode Island.
10. Fravel, M. T. (2014). *The PLA and National Security Decisionmaking: Insights from China's military decision-making process*. In *China's Military Decisionmaking: Insights from the PLA* (Phillip Saunders and Andrew Scobell, Eds.), Stanford: Stanford University Press. Available at: <https://ssrn.com/abstract=2544133>
11. Gettings, John. (2006). *The Changing Face of China, From Mao to Market*. Oxford: Oxford University Press.
12. Juan Li, Xiaoming Zhai, Junliang Liu, Tong Yan, Yinghui He, Zhiwu Chen, & Shuqun Ca. (2022). Spatial and seasonal variations of near-inertial kinetic energy in the upper South China Sea: Role of synoptic atmospheric systems. *Journal of Physical Oceanography*. Retrieved from: www.elsevier.com/locate/pocean
13. Keohane, R., & Nye, J. (1977). *Power & Interdependence*. Longman Classics in Political Science.
14. Mao, S. K. (2007). *The Legal Status of the Diaoyou Islands*. In *China in the Twenty-First Century*, Edited by: Wu & Guo. New York: Palgrave Macmillan.
15. Scott, D. (2012). Conflict Irresolution in the South China Sea. *Asian Survey*, 52(6), 1019-1042. doi:10.1525/as.2012.52.6.1019
16. Tang, James. (2006). "With the Grain of Against the Grain? Energy Security and Chinese Foreign Policy in the Hu Jintao Era." The Brookings Institute, Center for Northeast Asian Policy Studies.
17. Yang, Y., Hsu, P., & He, J. (2016). Energetic characteristics of multi-scale interaction in the strong and weak years of South China Sea summer monsoon. *Acta Meteorologica Sinica*, 74(4), 556-571.
18. Yi, Yurim. (2009). How to Negotiate with North Korea. *Asian Politics & Policy*, 1(4), 762-778.
19. Zakaria, Fareed. (2008). *The Post-American World*. New York: Norton Company.